

SANJA VULIĆ, ZAGREB

O NEKIM ČAKAVSKIM IMENIMA MARIJANSKIH
BLAGDANA

Imena desetak marijanskih blagdana u desetak različitih čakavskih mjesnih govora međusobno se više ili manje razlikuju. Najčešće su motivirana samim otajstvom blagdana ili toponimom uz koji je vezan početak slavljenja stanovitoga blagdana, odnosno ojkonomom gdje se blagdan osobito svečano slavi.

Budući da nisam bila u mogućnosti sakupiti podatke o imenima svih blagdana na čakavskom govornom području, ovdje će biti govora samo o onim marijanskim hrematonimima za koje imam sigurnu potvrdu da se u određenome mjestu rabe. Podatke o imenima blagdana o kojima će biti riječi ekscerpivala sam najvećim dijelom iz postojećih čakavskih dijalektalnih rječnika, manjim dijelom iz ostalih izvora, a ponešto sam i sama zabilježila na terenu. Stoga ovaj prikupljeni materijal omogućuje samo fragmentaran pregled čestotnosti stanovitoga hrematonima u čakavskim govorima.

Raspoložem podacima o nekim čakavskim imenima sljedećih marijanskih blagdana: *Bezgrešno Začeće* (B. D. M.)¹, *Sviječnica*,² *Blagovijest*, *Gospa Karmelska*³, *Velika Gospa* ili *Uznesenje Blažene Djevice Marije*⁴, *Mala Gospa*

¹ Podaci o čakavskim imenima toga blagdana preuzeti su iz radova: 1) Mate Hraste, Petar Šimunović, Reinhold Olesch, *Čakavisches-deutsches Lexikon*, Teil 1, Köln-Wien, 1979. 2) *Deutsch-burgenländisch-kroatisch-kroatisches Wörterbuch*, Bearbeitet von Nikolaus Bencsics, Božidar Finka, Antun Šojat, Josef Vlasits, Stefan Zvonarevich, Eisenstadt-Zagreb, 1982. 3) iz mojih terenskih bilješki iz Sviraca na Hvaru, Trpnja na Pelješcu te Klimpuha i Cogrštofa u Gradišću u Austriji.

² Potvrde imena toga blagdana zabilježene su iz radova: 1) Jasna Gačić, Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru (nastavak), *Čakavska rič* 2, Split, 1979. 2) Jure Dulčić, Pere Dulčić, Rječnik bruškoga govora, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, knj. 7, sv. 2, Zagreb, 1985. 3) H. P. Houtzagers, *The Čakavian Dialect of Orlec on the Island of Cres*, Amsterdam, 1985. 4) Stjepko Težak, O gramatičkom rodu sanktorema u nekim čakavsko-kajkavskim govorima, *Zbornik u čast Petru Skoku*, Zagreb, 1985. 5) iz već spomenutoga Gradišćanskohrvatskoga i Čakavsko-njemačkoga rječnika te iz mojih terenskih bilješki iz Trpnja, Klimpuha i Cogrštofa.

³ O imenu toga blagdana imam podatke samo iz dva rada: 1) Blaž Jurišić, *Rječnik govora otoka Vrgade*, II dio, izd. Biblioteke Hrvatskoga dijalektološkoga zbornika, Zagreb 1966. 2) ponovo iz Čakavsko-njemačkoga rječnika.

⁴ Taj je hrematonim potvrđen u sljedećim radovima: 1) Božidar Finka, Slavko Pavešić, Rad na proučavanju čakavskoga govora u Brinju i okolici, *Rasprave Instituta za jezik JAZU*, knj. 1, Zagreb, 1968. 2) Božidar Finka, Antun Šojat, Govor otoka Žirja, *Rasprave Instituta za jezik JAZU*, knj. 1, Zagreb, 1968. 3) ponovo iz Gra-

ili *Rođenje B.D.M. i B.D.M. od Krunice*. Samo po jednu ili dvije potvrde sa čakavskoga terena imam za blagdane *Gospe Lurdske, Pohoda B.D.M., Gospe od Anđela, Gospe Sniježne, Žalosne Gospe i Gospe od Zdravlja*.

1. Kad je riječ o blagdanu *Bezgrešnoga Začeca* polovina potvrda kojima raspolazem odnose se na Gradišće pa se stoga neki općenitiji zaključci mogu izvesti samo s obzirom na to područje. Imena o kojima imam podatke su sljedeća: *Prečisto Prijēce* (GH 334), *Prečisto Prijēce (Blāzene Divīce Marije)* (K), *Prečisto Prijēt'e (Blāzene Divīce Marije)* (C), *Neskrvnjeno Začēce* (T), *Neskrvnjeno Začēce* (Sv) i *Gōspā ol začēcō* (LD 245). Sve su tri gradišćansko-hrvatske potvrde, ako zanemarimo cogrštofsko umekšano *t'*, iste, uz nazočnu heterofoniju s obzirom na klimpuške akute i cogrštofske silazne akcente. Na oblik *prijēce* nisam naišla nigdje u literaturi o tome blagdanu pa će vjerojatno biti da je taj arhaični leksem uščuvan još jedino u Gradišću. Znači *primitak, začēce ploda u utrobi* te je sinonim s *Bezgrešno začēce*. Pridjevski oblik *prečisto* također danas više nije u uporabi pri imenovanju toga blagdana, ali je M. Pajić još prije stotinjak godina službeno bilježio ime blagdana kao *Prečisti začetak Marijin*.⁵ Svirački i trpanjski oblik čuva pridjev *neoskrvrnjen* gdje je hijat izbjegnuta redukcijom vokala *o*, a u trpanjskom je govoru još došlo do gubljenja jednoga suglasnika u konsonantskom skupu: *neoskrvrneno* > *neskrvnjeno* > *neskrvnjeno*. Ime *Neoskrvnjeno Začēce B. D. M.* bilježeno je još prije pedesetak godina⁶, a danas je u kalendarima uvriježeno ime *Bezgrešno Začēce B. D. M. J.* Šetka donosi podatke o oba pridjevska oblika.⁷ Bračka sintagma *Gōspā ol začēcō* održava težnju da se marijanski blagdani tvore po shemi imenica *Gospa* + pridjedlog *od* + genitivni oblik koji je nositelj informacije o kojem je hrematonimu riječ. Takve su sintagme nastale po uzoru na talijanske konstrukcije kao npr. *Madonna del Rosario* (*Gospa od Krunice*) ili *Madonna della salute* (*Gospa od Zdravlja*), a u nas se često sustavno primjenjuju pri imenovanju gotovo svih marijanskih blagdana, čak i onda kada u talijanskome nema takve sintagme kao što je slučaj sa upravo spomenutim blagdanom *Bezgrešnoga Začeca* koje na talijanskome glasi *Immacolata Concezione* (D 33).

2. Potvrde za svetkovinu *Sviječnice* su sljedeće: *Kandalōra* (Sp, Bru 495, Or 263, T), *Gōspā kandalōra* (LD 244), *Kandalōra* (LD 399), *Gōspa kandalōra* (T), *Gōspā ol kandalōre* (LD 244), *Svičnica* (GH 344), *Svīt'nica* (K, C), *Svičnica* i *Svičnica* (Oz 492). Postojeći slučajni uzorak pokazuje da je na otocima i u priobalnom pojasu uvijek u uporabi romanizam *kandalora* (tal. *Candelora* < *candela* = *svijeća*; lat. *Candelaria* < *candelariū* = oni koji u crk-

dišćansko-hrvatskoga i Čakavsko-njemačkoga rječnika te iz već poznatih radova o vrgadskom, orlečkom i ozaljskom govoru te iz mojih terenskih bilješki iz Trpnja, Klimpuha, Cogrštofa i Svirača na Hvaru.

⁵ Vidi: Matija Pajić, *Crkveni obredi i kršćanski običaji*, Tiskara Spindler i Löschner, Sarajevo 1982, str. 329.

⁶ Vidi: Ante Crnica, *Glavni događaji iz povijesti Preslavne Gospe od Zdravlja Split-Dobri*, Šibenik 1934, str. 46.

⁷ Jeronim Šetka, *Hrvatska kršćanska terminologija*, Knjižnica »Marija«, knj. 10, Split 1976, str. 341.

vama nose *svijeće* < *candela* = *svijeća*) i to i na sjevernom, i na srednjem i na južnom Jadranu (ovdje je najsjevernija potvrda s Cresa, a najjužnija s Pelješca). U štokavskim se predjelima to ime također rabi na obali (npr. u Dubrovniku = *Kandelōra*), ali P. Skok donosi podatak da se potpuno isto ime rabi i u Bosni.⁸ U svim je navedenim čakavskim potvdama zadržano staro mjesto akcenta, ali J. Šetka donosi podatak da je u Blatu na Korčuli ime blagdanu *Kandilora*, u Dalmaciji i Istri *Kandàlora* te u Dalmaciji također i *Kalàndora*.⁹ Prema podacima P. Skoka *Kandelōra* se još govori na Visu i Šolti, a *Kandilōra* u Budvi. Skok izvodi hrematonim *Kandelora* iz vulgarnolatinskoga genitiva pl. *festum candelorum* jer je klasičnolatinski oblik *candelarum*. Smatra da su varijante *Kandelora* i *Kandilora* različitoga podrijetla. Prvu izvodi iz lat. *candēla*, a drugu iz srednjogrčkoga *kandēlē* premda dozvoljava i mogućnost supstitucije vlat. *e* sa *i*.¹⁰ Mislim da će ipak biti riječ o supstituciji, a ne o različitom podrijetlu s obzirom da obje varijante imaju dočetak -ora (<*candelorum*). U bračkom primjeru *Gōspā ol kandalōre* opet imamo slučaj preuzimanja talijanske sintagmatske formule i to za blagdan koji u talijanskom nije na taj način realiziran (tal. samo *Candelora*). Gradišćanskohrvatski i čakavsko-kajkavski ozaljski govor zadržavaju slavensku riječ *Svičnica* s ikavskim reflexom *ě*-a, ali ne i starim mjestom naglaska. Međutim, ozaljske akcenatske dublete *Svičnica* i *Svičnica* ukazuju da se i u tom kraju još može čuti akcenat na sufiksu. Umekšano *t'* u klimpuškom i cogrštofskom imenu vjerojatno se realizira i u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku s čakavskom bazom na kojemu su navedeni primjeri u Gradišćanskohrvatskom rječniku, samo što u tom rječniku *t'* nije grafijski istaknuto. Ime je *Svičnica* zabilježeno i u splitskom Koledaru iz 1910 g.¹¹ Izvedeno je sufiksom *-nica* jer potencijalni pridjev koji bi u derivacijskom nizu povezivao imenice *svića* i *Svičnica* u govoru nije realiziran.¹² U Žumberku se taj blagdan zove *Svišnica*,¹³ a Belostenec i Habdelić bilježe hrematonim *Szvechnicza*.¹⁴ Slovensko je ime *Svečnica*. Nastanak je pučkoga imena (bez obzira da li je realizirano kao *Sviječnica* ili kao romanizam *Kandalora*) vezan uz običaj da se na taj blagdan u crkvi blagoslivljaju *svijeće*. U crkvenim je kalendarima spomenuti blagdan također uvijek imenovan kao *Sviječnica*. Međutim, u nekim je kalendarima dana prednost imenu *Prikazanje Gospodino u hramu*. Ovo se ime u narodu ne rabi, a ukazuje na liturgijski sadržaj blagdana po kojemu bi se dalo zaključiti da je riječ o blagdanu u Isusovu čast, ali mišljenja su o tome različita. Tako B. Lovrić, na primjer, smatra da

⁸ Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. 2, Zagreb 1972, str. 33.

⁹ Šetka 118, 117, 116.

¹⁰ Skok, isto.

¹¹ *Koledar svih svetaca i svetica Božjih ili Životi svetaca za sve dneve godišta i sve godišnje svetkovine pomične i nepomične i potpuni privod Rimskoga martirologija*, Naklada »Nar. Tiskare«, Split 1910, str. 90.

¹² Vidi: Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb 1986, str. 158.

¹³ Šetka, 304.

¹⁴ Ivan Belostenec, *Gazophylacium seu Latino Illyricorum onomatum aera-rium*, knj. 1, Zagreb 1740, str. 525; Juraj Habdelić, *Dikcionar*, Graz 1670, Zagreb 1989, Y6.

je Svijećnica Isusov blagdan¹⁵ dok M. Pajić¹⁶ i C. Rubetić¹⁷ vjeruju da je to dvostruki blagdan: Isusov i Marijin jer je Bogorodica četrdeset dana nakon poroda došla u hram da se očisti po židovskom zakonu, a njezino je dijete Isus istovremeno u hramu Bogu prikazano. U potpunosti se ograđujući od zadiranja u taj poglavito teološki problem, moram ipak primijetiti da na temelju potvrđenih čakavskih realizacija imena blagdana, proizlazi da narod taj blagdan smatra marijanskim, a ne Isusovim. Ovdje navedeni trpanjski (*Gōspa kandalōra*) i brački (*Gōspà ol kandalōre*) primjer na to jasno ukazuju. To nije samo čakavska karakteristika jer Krleža taj blagdan zove *Dan Majke Marije Svećnice*.¹⁸ Da to nije slučajno, svjedoče i stariji izvori u kojima se blagdan često spominje i pod imenom *Čišćenja* ili *Očišćenja Marijnoga*.¹⁹ B. Lovrić navodi podatak da se u rimskoj crkvi već u 7. stoljeću blagdan zvao *Očištenje Bl. Dj. Marije*.²⁰ On to ime povezuje s imenom *Svijećnica* i običajem blagoslivljanja svijeće jer je pčela od davnine simbol čistoće, a svijeće se prave od pčelinjega voska (lat. *Festum Purificationis Mariae, Festum luminum*; tal. *Festa della Purificazione della B. V. M.*). Prema tome, Lovrić ime *Svijećnica* dovodi u vezu s Marijinim čišćenjem bez obzira što blagdan smatra Isusovim. C. Rubetić misli da procesija »sa zapaljenim blagoslovljenim svijećama naznačuje put Marijin u Jeruzalem kadno Isusa u naručju nošaše u hram«,²¹ a taj je običaj u crkvu uveden umjesto poganskih svetkovina u čast bogu Panu kada se sa zapaljenim bakljama obilazilo ulice.

U pravoslavnoj se crkvi taj blagdan zove *Srjetenije Gospoda našega Isusa Hrista*,²² *Susretanje*²³ ili *Sretenje* (crkv.-slav. *Sretenije*)²⁴ jer je to spomen na susret sv. Šimuna s djetetom Isusom u hramu. M. Pajić upravo to ime dovodi u vezu s imenom *Svijećnica* jer se svijeće »blagoslivlju i nose u znak radosti pravednoga Simeona koji je Isusa nazvao svjetlom na rasvjetljenje naroda.«²⁵ Prema tome, postoje, koliko mi je poznato, tri mišljenja zašto se blagdan zove *Svijećnica*, a sva tri ga dovode u vezu s jednim od događaja kojih se na taj dan crkva spominje: Lovrić sa čišćenjem Marijinim, Rubetić sa prikazanjem Isusovim u hramu, a Pajić sa susretom sv. Šimuna i djeteta Isusa. Do sada navedena pučka imena blagdana pokazuju da je narodno shvaćanje najbliže Lovrićevu a neka starija imena spomenutoga blagdana također bi se najlakše mogla dovesti u vezu s tim posljednjim tumačenjem. Tako C. Rubetić donosi za Svijećnicu pored već spomenutoga imena *Čišćenje Mari-*

¹⁵ Bruno Lovrić, *Heortologija. Svetkovine Gospodinove u Zapadnoj i Istočnoj crkvi*, Tisak biskupijske tiskare, Đakovo 1913, str. 75.

¹⁶ Pajić, str. 229.

¹⁷ Cvjetko Rubetić, *Katolička liturgika*, Naklada kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, Zagreb 1879, str. 77.

¹⁸ Mladen Kuzmanović, *Rječnik i komentar Balada Petrice Kerempuha Miroslava Krleže*, Liber, Zagreb 1972, str. 17, 82 i 146.

¹⁹ Koledar, str. 90; Pajić 388; Rubetić 77 i 95; Crnica 46.

²⁰ Lovrić, *Svetkovine Gospodinove...*, str. 75.

²¹ Rubetić 78.

²² Lovrić, *Svetkovine Gospodinove...*, str. 75.

²³ Pajić 388.

²⁴ Šetka 288.

²⁵ Pajić 388.

jino i ime *Svjetlo Marijino*,²⁶ a Akademijin Rječnik ime *Svjetlo Mariše* s napomenom da je isto ime zabilježeno i u Stulićevu, Šulekovu i Ivekovićevu rječniku te da se tako govori u Slavoniji (ARJ, sv. 72, str. 286). J. Šetka također navodi ime *Svjetlo Marinje* za Svijećnicu, ali za isti blagdan bilježi još imena *Marino*, n. (za koje kaže da se od 17. st. rabi u Bosni) i *Marinje*, n. (za koje kaže da se od 18. st. rabi u Slavoniji).²⁷ J. Ribarić motri ime *Marinjina* u istarskim Vodicama kao »daljni oblik od *Marinja*«. ²⁸ Na žalost, nema podataka o kojem se Gospinom blagdanu radi, ali se s obzirom na Šetkine primjere s velikom vjerojatnosti može pretpostaviti da je to upravo Svijećnica. Isto vrijedi i za Vitezovićeve primjere *Marijina*, *Marinja* i *Mariñnjina* čiji postanak V. Putanec objašnjava elipsacijom sintagme *Marijina festa*, jer se takve transfigurirane imenice ženskoga roda nastale od pridjeva, javljaju samo na čakavskom terenu.²⁹ Iz nekih mi je usmenih priopćenja poznato da se u zapadnoj Hercegovini blagdan Svijećnice zove *Sv. Marina*. M. Suić je razgovarajući s ljudima iz Medulina u Istri doznao da se otočić Izula pred medulinskom uvalom nekad zvao *S. Marina*³⁰ što je vrlo slično spomenutom vodičkom blagdanu *Marinja*. Blagdan je pod ovim imenom poznat i među Hrvatima u Ugarskoj jer Sokci u Santovu 2. veljače tj. na blagdan Svijećnice priređuju ili su barem nekad priređivali *marindanski bal*.³¹

Na kraju priloga o imenu blagdana Svijećnice još bih htjela spomenuti jedno specifično splitsko ime za taj blagdan, a to je *Gósipa od Dobrića*. Povijest postanka toga imena može se pratiti još od 1537. god. kada su Klišani povlačeći se pred Turcima prenijeli ikonu koja je bila zaštitnica Klisa u Split. Budući da je slika prikazivala prizor kako sv. Šimun drži na rukama maloga Isusa i obraća se Gospi, na Klisu je na Svijećnicu bilo svečano slavlje, a zvali su taj blagdan i ikonu *Uskočka Gospa*. Stoga su po dolasku u Split tražili kapelu posvećenu Svijećnici. Našli su je blizu malih izvorčića *Dobrića* po kojima je prozvan taj dio grada, a koji su dobili ime prema velikom izvoru *Döbrome*. Tako je *Uskočka Gospa* s vremenom postala *Gósipa od Dobrića*³² uklopivši se tako u vrlo staru shemu imenovanja marijanskih blagdana prema toponimu.³³ Danas se taj dio grada ne zove više *Dobrići* nego *Döbrić*, ali je blagdan i dalje ostao *Gósipa od Dobrića*.³⁴

²⁶ Rubetić 95.

²⁷ Šetka 304, 154.

²⁸ Josip Ribarić, Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri, *Srpski dijalektološki zbornik* IX, Beograd 1940, str. 113.

²⁹ Valentin Putanec, Pavao Vitezović (1650—1713) kao onomastičar i Antroponimija u »Lexicon latino-illyricum« (17.—18. st.), *Rasprave Instituta za jezik JAZU*, knj. 1, Zagreb 1968, str. 51, 52 i 70.

³⁰ Mate Suić, *Bodul*. Prilog antroponimiji i toponimiji istočnojadranskog područja, *Onomastica jugoslavica* 13, Zagreb 1989, str. 23.

³¹ Juraj Lončarević, *Unatoč svemu ostati vedar*, Đakovački Selci 1984, str. 318.

³² Tu je opet realiziran talijanski sintagmatski sklop *Gospa od Dobrića*, a ne *Dobrićka Gospa* što bi se moglo očekivati prema *Uskočka Gospa*.

³³ Dva su osnovna razloga imenovanja marijanskih blagdana prema toponimu: 1) jer se tim blagdanom slavi Gospino ukazanje na određenom mjestu, npr. *Gospa Lurdska* ili *Gospa Karmelska*. 2) jer se određeni blagdan na nekom mjestu osobito svečano slavi, npr. *Gospa Sinjska* ili spomenuta *Gospa od Dobrića*.

³⁴ Za podatak zahvaljujem vlč. Špiri Vukoviću, župniku Gospe od Dobrića.

3. Blagdan Blagovijesti dolazi pod slijedećim imenima: Blāgovist, -i f. (LD 54), *Gōspā ol Blāgovisti* (LD 244), *Nazvišćenje Blažene Divice Marije* (GH 334), *Nazviš'ćenje (Blāžene Divice Marije)* (K), *Nazviš'ćenje* (C), *Marjīn dān* (C), *Luncijōta* (LB 511), *Gōspā luncijōta* LB 244) i *Sedzmnica* (Oz 492).

Dračevski je primjer (drugi po redu) opet napravljen prema ustaljenoj sintagmi Gospa + prijedlog + genitiv. Inače je danas u crkvenim kalendari-ma uobičajeno bilježenje blagdana pod imenom Blagovijest, a vrlo je pro-zirne etimologije. To je spomen na događaj kada je anđeo donio Gospi vijest da će začeti dijete i nazvao je blaženom, blagoslovljenom. Može se i doslov-no protumačiti kao *blaga vijest* analogno grč. *Evangelismus* u značenju *dob-ra vijest*.³⁵ Ime je u nekoj od svojih varijanata zabilježeno u Stulićevu, Vu-kovu i Daničićevu rječniku, ali ne i u starijim rječnicima (ARj sv. 2, str. 421). Međutim, u pravoslavnoj je crkvi od početka ime *Blagovještenije*. U Belostenčevu je rječniku data riječ *Nazveščenyje* pa je to očito u starije vrijeme u katolika bilo uobičajenije ime o čemu svjedoče i navedeni gradišćanski primjeri. S. Težak donosi podatak da se u kajkavskom mačkovečkom govoru blagdan zove *Nazveščęje Marijino*.³⁶ A. Crnica ga bilježi kao *Naviješ-tenje B. D. M.* (str. 46) te ističe da se i samostan Gospe od Zdravlja u Splitu nekad zvao *Gospa od Navještenja* (str. 16). U već spominjanom splitskom Koledaru iz 1910. blagdan se već naziva dvostruko: *Navišćenje priblažene Divice Marije Majke Božje* i *Blagovist* (str. 185). Posljednja navedena imena upućuju na zaključak da je blagdan smatran Gospinim, a postojeće čakavske potvrde također nedvosmisleno ukazuju da je puk taj blagdan također doživljavao kao Gospin. U tu se shemu uklapa i slovensko ime *Marijino oz-nanjenje*. Naročito je u tom smislu uočljivo cogrštopsko ime *Marjīn dān*. U novijim se pak crkvenim tekstovima uz *Blagovijest* spominje i ime *Navješ-tenje Gospodinovo* da bi se istaklo da je riječ o Isusovu blagdanu.³⁷ B. Lov-rić taj blagdan smatra marijanskim, ali navodi da se u raznim starijim mar-tirologijama zapadne i istočne crkve spominju imena po kojima bi se dalo zaključiti da je to Isusov blagdan, npr. *Navještenje Gospodinovo*, *Navješte-nje Hristovo*, *Začće Hristovo* itd.³⁸ Međutim, sva ta imena očito ostaju samo službena crkvena jer narod nije vodio računa o teološkoj opravdanosti jedne ili druge klasifikacije. Pučka imena odražavaju osobni narodni pristup sta-novitom blagdanu.

Hvarsko bruško ime Luncijota nastalo je prema tal. *Annunziata* > *Nunzia-ta* (lat. *Festum Annuntiationis Mariae*) u značenju *Navještenje*, *Blagovijest*. To je ime na otoku poznato stoljećima jer se već 1430. god u gradu Hvaru spominje crkva Sv. Marije Anuncijate.³⁹ U Dubrovniku se također taj blag-dan obično naziva *Luncijāta*. Čakavsko bruško ime, za razliku od štokavsko-ga dubrovačkoga, čuva staro mjesto akcenta, a također održava i lokalnu go-vornu karakteristiku promjene boje vokala (*Luncijāta* > *Luncijōta*) kao pos-ljedice diftongizacije. Disimilacija nastala supstitucijom *n* likvidom *l* tako-

³⁵ Pajić 69.

³⁶ Težak 494.

³⁷ Josip Antolović, *S duhovnim velikanima kroz ožujak*, Zagreb 1977, str. 207.

³⁸ Bruno Lovrić, *Heortologija. Svetkovine Bl. Dj. Marije u zapadnoj i u istoč-noj crkvi*, Stamparija »Sv. car Konstantin«, Niš 1927, str. 76.

³⁹ Grga Novak, *Hvar*, Beograd 1924, str. 174. i 194.

der je tipično čakavska karakteristika. Prethodno je još došlo do transformizacije. Talijansko *z* zamijenjeno je fonemom *c*, a izbjegnuto je i hijat umetanjem intervokalnoga *j* (*nunziata* > *nunciata* > *nuncijata* > *luncijata* > *luncijōta*). J. Šetka donosi podatak da se u Blatu na Korčuli govori *Nuncijata* (str. 182).

Ostaje još ime *Sedzmnica* iz ozaljskoga čakavsko-kajkavskoga govora. To se ime može dovesti u vezu s imenom *Sadovnica* nastalim od imena *Sadovna sv. Marija*, a etimologijski je u vezi s glagolom *saditi*. Ta se dva imena također odnose na blagdan Blagovijesti. V. Putanec pretpostavlja sljedeći proces: + *sadōvnica* > *sedavnica* > *sedamnica* > *sedzmnica*.⁴⁰

4. Za blagdan Gospe Karmelske imam svega dvije čakavske potvrde: *Gōspā ol Kōrmena* (LD 244) i *Gōspè od Koārmena* (V 87). U katoličkim se kalendarima danas blagdan naziva *Gospa karmelska*, rjeđe *Gospa od brda Karmela* pa se prema tome daje prednost imenu bez konstrukcije prijedlog + genitiv. Međutim, oba su čakavska imena upravo tako složena, a u Dubrovniku se također govori *Gōspa òd Kārmena*. Za razliku od dubrovačkoga, čakavska imena zadržavaju staro mjesto akcenta i nenaglašene dužine anteponirane akcentu. Također ne dolazi ni do prebacivanja akcenta na proklitiku. Vrgadski oblik *Gospa* s gramatičkim morfemom *-e* u Nsg. analogan je vrlo čestim ženskim imenima na našem priobalnom pojasu s nastavkom *-e* (npr. *Mare, Kate, Jele, Luce*). Diftongizacija u zatvorenom pravcu nazočna je u oba slučaja s tim da je u bračkom primjeru došlo i do promjene boje vokala. P. Skok smatra da je završno *-l* latinskog imena *Carmelus* promijenjeno u *-n* prema talijanskome *Madonna del Càrmine*.⁴¹ Međutim, blagdan se zove *Gospa od Karmena* (a ne *Karmina*) pa je, prema tome, naš oblik analogan španjolskome *Carmen*. U gradu Hvaru u 17. i 18. st. postojala je i bratovština Gospe od Karmena.⁴²

Nominacija je spomenutoga blagdana toponimskoga porijekla, a C. Egger je izvodio »ab Hebraico vocabulo *Karmel* quo *hortus* significatur. Ita appellatur mons in regione aquilonari Palestinae situs, in quo almae Deiparae Mariae sacra est aedes; unde nomen accepere religiosi sodales Carmelitae.«⁴³ Sam pak postanak marijanskoga blagdana s tim imenom vezan je uz spomen događaja kada se *Gospa* ukazala jednom karmelićaninu na tom brdu i dala mu škapular. Na spomen toga događaja na blagdan se Gospe Karmelske blagoslivljaju i dijele škapulari pa se blagdan još zove i *Gospa od Škapulara* ili *Gospa škapularska*.

5. Za hrematonim Velika *Gospa* ili Uznesenje Blažene Djevice Marije imam nešto više potvrda: *Vèlo Gōspā* (LB 245), *Vèla Gōspā* (Sv), *Vèla Gospojā* (Or 246), *Gōspè Vèlikā* (V 61); *Vèlika Gōspa* (T), *Vièlika Māša* (K, c), *Velika Maša* (GH 334), *Vèlika māša* (Bri 40), *Vèlika māša* (Oz 493), *Vèli Vazâm* (Ž. 204), *Nebouzēt'e* (K, C).

⁴⁰ Zahvaljujem dr. Valentinu Putancu za to etimološko objašnjenje.

⁴¹ Vidi: Skok, knj. 2, str. 52.

⁴² Novak 148.

⁴³ Caroli Egger, *Lexicon nominum virorum et mulierum*, Societas libraria »Studium«, Roma 1963, str. 46 i 47.

Od 12 čakavskih potvrda čak ih 11 označava taj Gospin blagdan likovima pridjeva veliki. To se može protumačiti dvama razlozima: 1) Velika Gospa je najveći marijanski blagdan, 2) Gospa je najsvetija od svih svetaca jer je jedina i dušom i tijelom uznesena na nebo, a spomenuti blagdan upravo slavi taj događaj. Međutim, V. Putanec smatra da je oznaka *veliki* pri imenovanju blagdana nastala kao suprotnost od *mali* jer je prvo postalo ime *Mala Gospa* po uzoru na *Božić*, tj. »mali bog«, budući da je u Slavena uobičajeno blagdane nazivati velikima i malima.⁴⁴ Mislim ipak da je vrlo teško utvrditi što je nastalo prvo. Ako je *Mala Gospa* (tj. novorođena Gospa) dobila ime po uzoru na *Božić* (tj. novorođeni Bog) onda je ime moglo biti izvedeno sufiksacijom kao i *Božić* jer označavanje pridjevom *malen* ipak nije obavezno, ako i jest često. Jednako je moguće pretpostaviti i obrnuti proces, tj. da je ime *Mala Gospa* nastalo kao antonim imenu *Velika Gospa* jer je blagdan *Velike Gospe* najstariji i najznačajniji marijanski blagdan. S obzirom da je taj blagdan po postanku stariji, moguće je i da je prvi dobio spomenuto ime.

Bruški, svirački, orlečki i žirjanski otočki čakavski govori realiziraju pridjev *veliki*, *-a*, *-o* u obliku *veli*, *-a*, *-o*. U bruškom je primjeru došlo do promjene boje završnoga vokala u zatvorenom pravcu ($a > o$).

Među ovdje navedenim primjerima tri su u kojima je blagdan imenovan binarnim izrazom u kojem je jedan sastojak leksem *gospa*. Pri tom je u bruškom i sviračkom govoru zadržano staro mjesto akcenta na toj riječi (*Gōspā*), a u trpanjskom je došlo do pomaka (*Gōspa*). Vrgadski govor također čuva staro mjesto akcenta, samo što nastavak nije *-a*, nego *-e*. Orlečko se ime razlikuje od četiriju prethodno spomenutih jer sadržava neskraćeni oblik *Gospoja* kao tipično čakavski, tj. bez afrikate *đ* ($đ > j$: *gospōda > gospoja*). Inače je oblik nastao kontrakcijom *oja > a* (*Gospoja > Gospa*) puno češći. Blagdan je pod imenom *Velika Gospa* i *Velika Gospoja* zabilježen u Vitezovićevu rječniku,⁴⁵ a kao *Vela Gospojina* u Mažuranića.⁴⁶ V. Putanec smatra da se blagdan pod imenom *Gospođa*, *Gospoja*, *Gospa* itd. uvriježio u Slavena na samom početku kršćanstva kao prijevod iz grčkoga i latinskoga blagdanskoga titulara: *Despoīnē — Domina = Gospa*.⁴⁷

U brinjskom, ozaljском i gradišćanskom primjeru prvi dio binarnoga imena također je pridjev *velika*. U klimpuškom i cogrštofском govoru prvi se vokal realizira kao diftong: *vižlika*. Međutim, drugi dio imena nije više *Gospa* nego *Maša*. J. Šetka smatra da je ime nastalo zato što je misa na taj dan bila posebno svečana⁴⁸ dok P. Skok i V. Putanec tumače to ime analogijom prema njemačkom načinu imenovanja nekih blagdana, npr. *Lichtmesse* (Svijećnica).⁴⁹ Sama je riječ latinskoga porijekla: *kllat. missa > vlat.*

⁴⁴ Vidi: Valentin Putanec, Refleksi starodalmatoromanskog pridjeva SANCTUS u onomastici obalne Hrvatske, *Slovo* 13, Zagreb 1963, str. 167.

⁴⁵ Putanec, Pavao Vitezović..., str. 70.

⁴⁶ Vladimir Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik*, knj. 1, Zagreb, 1975, str. 636.

⁴⁷ Vidi: Refleksi..., str. 167.

⁴⁸ Šetka, str. 154.

⁴⁹ Vidi: Skok, knj. 2, str. 430; Putanec, Refleksi... str. 167.

męša > stsl. *męša* > čak. *maša*.⁵⁰ Tako se npr. u kajkavskom mačkovečkom govoru blagdan zove *Vęlika męša*,⁵¹ a u Vitezovićevu je rječniku zabilježen kao *Velika Mašša*.⁵²

Posebno je interesantan klimpuški i cogrštofski hrematonim *Nebouzět'e* koji je vrlo sličan slovenskom imenu za Veliku Gospu: *Vnebovzetje*. Prozirne je etimologije: slavi se spomen na dan kada je Gospa uzeta na nebo (dušom i tijelom). Nije mi poznato da li se danas igdje više tako govori u našim krajevima, ali u kalendarima se više to ime ne bilježi. Međutim, još su Č. Rubetić i B. Lovrić registrirali taj blagdan između ostaloga i kao *Uzeće Marijino*.⁵³

Danas u kalendarima prevladava ime *Uznesenje B. D. M.* Imena *Uzeće* i *Uznesenje* jesu kalkovi lat. izraza *Assumptio* (tal. *Madonna Assunto* ili *Assunzione della Vęrgine*) kojim se imenuje taj blagdan. V. Putanec donosi podatak da se u nekim glagoljskim kalendarima blagdan naziva *Vznesenije* i *Uzašastije* po lat. *Assumptio*.⁵⁴ Interesantno je da se blagdan Velike Gospe u tim našim starim kalendarima nazivao *Uzašastije* jer je to inače ime drugoga velikoga blagdana, Spasova. Kao što je *Vznesenije* kalk lat. imena *Assumptio*, tako je *Uzašastije* kalk lat. imena *Ascensio*. Razlika je u tome što *Spasovo* ili *Uzašastije* slavi događaj kada je Isus sam uzašao na nebo, a *Vznesenije* događaj kada je Gospa uznesena ili uzeta na nebo, a nije sama uzašla. Međutim, izgleda da u staroslavenskim kalendarima to nije bilo tako precizno razgraničeno nego da je čak dolazilo do preklapanja pa tako N. Nilles donosi podatak da je staroslavensko ime za Uzašašće *Voznesenije Gospodne*.⁵⁵ Premda su danas ta dva pojma u potpunosti razgraničena, ponekad ipak dolazi do zabune. Tako O. Mandić blagdan Velike Gospe naziva *Uzašašće Marijino* (jednako kao što Spasovo naziva *Uzašašće Kristovo*) jer da se »pojavi Krist i pozvao je da se uzdigne u nebo, što je ona i uradila.«⁵⁶

Gradišćanski Hrvati čakavci u Klimpuhu i Cogrštofu precizno razgraničavaju imena blagdana Velike Gospe i Spasova pa kao što prvi nazivaju *Nebouzět'e*, drugi nazivaju *Va nebo zastupljenje* (K), *Nebozastupljenje* (K), *Nebozastuplienje* (C). Ta imena točno razlikuju otajstva spomenutih dvaju blagdana: Gospa je uzeta na nebo, a Isus je sam stupio na nebo. Isto je tako u slovenskom jeziku vrlo jasna razlika između tih dvaju blagdana: Gospin je blagdan, kao što je već spomenuto, *Vnebovzetje*, a Spasovo je *Vnebohod*. Inače se imena Spasova u slavenskim jezicima poklapaju s gradišćanskima pa tako u poljskom imamo *Vniebowstpienice Panskie*, a u češkom *Nanebevstoupení Páně*.⁵⁷

⁵⁰ Skok, isto; Šetka, str. 154.

⁵¹ Težak 494.

⁵² Putanec, Pavao Vitezović..., str. 70.

⁵³ Vidi: Rubetić, str. 96; Lovrić, Svetkovine Bl. Dj. Marije... str. 84.

⁵⁴ Vidi: Refleksi... str. 167.

⁵⁵ Nicolaus Nilles, *Kalendarium manuale utriusque ecclesiae orientalis et occidentalis*, tomus 2, Ceniponte 1896, str. 369.

⁵⁶ Oleg Mandić, *Leksikon judaizma i kršćanstva*, Matica hrvatska, Zagreb 1969, str. 504.

⁵⁷ Vidi: Nilles, tomus 2, str. 369.

Preostaje da se još razmotri žirjansko ime za Veliku Gospu koje glasi *Věli Vazâm*. Leksem *vazam* bi svakako trebalo dovesti u vezu sa stsl. *vъzъm* (uz promjenu *ъ > a* u čakavaca) pa bi to opet bilo *uzimanje* ili *uzeće* Gospe na nebo, a riječ *Vazâm* (u značenju 'Uskrs') adekvatna je i zbog toga što je po općoj predaji Gospa »poslije svoje smrti uskrsla, pak dušom i tijelom bila uznesena na nebesa.«⁵⁸ Pridjev *veli* kao prvi dio binarnoga imena uklapa se u tradiciju imenovanja toga blagdana kao velikoga. U katoličkim se kalendarima blagdan Velike Gospe ponekad bilježio i kao *Uspavanje* prema pravoslavnom hrematonimu *Uspenije* ili *San Bogorodice*.⁵⁹ To se ime na prvi pogled može objasniti kao spomen na dan kada je Gospa zaspala, odnosno umrla. Međutim, papa Benedikt XIV. piše o tome blagdanu sljedeće: »Tko god se potruđi da prouči stare dokumente, u kojima se ovaj blagdan naziva usnuće, naći će ovaj odgovor: usnuće je i uznesenje jedna te ista stvar.«⁶⁰

Među svojim primjerima čakavskih imena blagdana Velike Gospe nemam, na žalost, hrematonima *Velika Stomorina*, koji se također realizira u čakavaca na području Istre, Primorja i Rijeke, a nastao je prema lat. *sancta Maria* (rom. *santa Marina*).⁶¹

6. Prema potvrdama kojima raspolazem blagdan Male Gospe ili Rođenja B. D. M. čakavci nazivaju na sljedeće načine: *Mōlo Gōspā* (LB 245), *Māla Gōspa* (T), *Moāla Gōspē* (V 61), *Māla Gospojā* (Or 246), *Māla Māša* (K, C), *Mala Maša* (GH 334), *Māla māša* (Bri 30), *Māla māša* (Oz 493) i *Māli vazâm* (Ž 194).

O postanku imena *Mala Gospa* bilo je govora pri razmatranju imena *Velika Gospa* pa ne treba opet isto ponavljati. Stoga ću dati samo nekoliko napomena o navedenim čakavskim potvrdama. U vrgadskom je govoru došlo do diftongizacije vokala u pridjevskom dijelu binarne sintagme (*moāla*) dok je u bruškom govoru diftongizacija rezultirala promjenom boje obaju vokala (*mōlo*). Varijante drugoga dijela sintagme: *Gospa*, *Gospe*, *Gospoja*, *Maša* i *Vazâm* analogne su odgovarajućim izrazima pri imenovanju blagdana Velike Gospe. Pridjev *mali*, *-a* označuje da je riječ o blagdanu u spomen Gospina rođenja. Blagdan je zabilježen u Vitezovićevu rječniku kao *Mala Stomorrina*, *Mala Gospa* i *Mala Mašša*.⁶² Prvo od tih triju imena nedostaje među mojim potvrdama kao što je bio slučaj i sa blagdanom Velike Gospe. S. Težak donosi potvrdu da u kajkavskom mačkovečkom govoru postoji hrematonim *Māla mēša*, a P. Skok iz krapinskoga kajkavskoga govora donosi primjer *Mala mēša*.⁶³

Blagdan je u svim današnjim hrvatskim katoličkim kalendarima zabilježen pod imenom *Mala Gospa*, a samo se ponekad uz njega nalazi i hre-

⁵⁸ Lovrić, Svetkovine Bl. Dj. Marije . . . , str. 81.

⁵⁹ Isto, str. 84, 85.

⁶⁰ Josip Antolovič, *S duhovnim velikanima kroz kolovoz*, Zagreb 1979, str. 156.

⁶¹ Vidi: Šetka, str. 291, a detaljnije podatke o tom hrematonimu daje V. Putanec u *Refleksima . . .*, str. 168.

⁶² Vidi: Putanec, Pavao Vitezović . . . , str. 70.

⁶³ Vidi: Težak, str. 493; Skok, knj. 2, str. 430.

matonim *Rođenje B. D. M.* To je ime doista rezervirano samo za službenu crkvenu uporabu jer ga puk uopće ne rabi, a inače je vrlo staro (hrematonim *Rojstvo Bogorodice* spominje se već u Misalu iz 1483).⁶⁴

7. Od čakavskih imena blagdana Blažene Djevice Marije od Krunice imam samo podatke iz Dračevice i Klimpuha: *Gõspà od ruzðrija* (LD 245), *Ružarića* (LD 1085) i *Kraljica Sviēti Očenāše* (K). Ime *Gõspà od Ruzðrija* jest izravan kalk talijanskoga hrematonima *Madonna del Rosario*, a potpuno je isto napravljen i francuski hrematonim *Notre Dame du Rosaire*. Leksem *ruzðrij* u dračevskom govoru s promijenjenom bojom vokala, opet je rezultat diftongizacije u zatvorenom pravcu: *ruzàrij > ruzoarij > ruzoorij > ruzðrij*. Romanizmi *ružarij*, *ruzarij*, *rožarij*, *rozarij* (< tal. *rosario* < lat. *rosarium*) dolaze ovdje u značenju 'krunica' jer krunica simbolizira mističnu krunu ruža (lat. i tal. *rosa > ruža*). U gradu je Hvaru u 17. i 18. stoljeću postojala bratovština Gospe od Ružarija.⁶⁵ Romanizirano je ime blagdana često bilo bilježeno u kalendarima u raznim varijantama (npr. *Sveto Ružarije Priblažene Divice Marije*, *Ruzarica*, *Gospa od Ružarija*), a tako je i sada (npr. *Gospa Ružarica*, *Ružarija*) premda danas u kalendarima prevladava ime *B. D. M. od Krunice* (rjeđe *Krunica B. D. M.*) u značenju 'Gospa kojoj se moli krunica'.

Klimpuško je ime tipično starohrvatsko (stari naziv za krunicu glasi *očenaši* jer se svaka pojedina desetica krunice započinje molitvom *Oče naš*).

C. Rubetić spominje taj blagdan pod imenom *Sv. čislo Marijino* ili *Marija čiselska*,⁶⁶ jer je čislo sinonim za brojanicu, tj. krunicu (praslav. + čislo, stslav. čislo = broj).

8. Za blagdan Gospe Lurdske imam na žalost samo dvije potvrde: *Gõspà lürsko* (LD 244) i *Gõspa Lürska* (T).

U dračevskom je primjeru opet promijenjena boja posljednjem vokalu *a*, a u oba imena (dračevskom i trpanjskom) došlo je do promjene prvotnoga konsonantskoga skupa: *lurdska* < *lurcka* < *lurska* (uslijed slabljenja napetosti afrikate *c*). Ime je blagdana toponimskoga podrijetla i slavi spomen događaja Gospinog ukazanja u mjestu Lourdesu u Pirinejima. Danas je u kalendarima gotovo uvijek zabilježeno ime *Gospa Lurdska*, a vrlo rijetko *Blažena Djevica Marija Lurdska*. Nekad su taj blagdan upisivali u kalendare i kao Prikazanje *Bl. Djevice Marije Neoskvrnjene* jer je Gospa ukazavši se u Lourdesu rekla: »Ja sam Neoskvrnjeno Začće«.

9. Za ime blagdana Gospe Žalosne također imam samo dvije potvrde s čakavskoga područja: *Gõspà ol sēdan žālosti* (LD) i *Gõspa Delorīta* (T). Prvo je ime nastalo po uzoru na latinski hrematonim *Festum septem dolorum Beatissimae Virginis Mariae*. Spominje se u tom imenu sedam žalosti jer srednjovjekovna pobožnost ističe sedam događaja vezanih uz Isusov život od njegova rođenja pa do smrti koji su posebno ražalostili Gospu. Trpanjski hrematonim *Gõspa Delorīta* jest talijanizam. Talijansko je ime toga blagda-

⁶⁴ Vidi: Putanec, *Refleksi...*, str. 167.

⁶⁵ Novak 148.

⁶⁶ Rubetić 95.

na *Addolorata* (> *Delorita*). Danas se u kalendarima osim imena *Gospa Žalosna*, odnosno *Žalosna Gospa*, ponekad može pronaći i varijanta *B. D. M. Žalosna*.

10. *Gōspā Mirāška* (LD 244) jedina je potvrda koju imam o čakavskom imenu toga blagdana. Drugi dio dvočlanoga imena jest kletik koji se odnosi na ojkoniim Mirca na Braču. Prema tome blagdan Gospe Miraške nosi ime ojkoniimskoga podrijetla koje upućuje na zaključak da se blagdan osobito svečano slavi u Mircima, ali na osnovi samoga imena ne može se zaključiti o kojemu je blagdanu riječ. Njemačka prijevodna semantizacija toga imena u Lexikonu glasi *Mariä Heimsuchung* uz naznaku da se slavi 2. srpnja. Kako se toga datuma nekada slavio blagdan Gospinoga Pohoda sv. Elizabeti, jasno je da je *Gōspā Mirāška* zapravo dračevsko (ili šire bračko) ime spomenutoga blagdana. Danas se u kalendarima uvriježilo ime *Pohod B. D. M.*, a samo ponekad i *Pohođenje B. D. M.*

11. Za blagdan Gospe od Anđela također imam samo jedno čakavsko ime: *Gōspā od đnjelih* (LD 245). Ime je tipično čakavsko počevši od spominjane sintaktičke konstrukcije u prethodnim primjerima, padežnih oblika (nastavak -ih u G. pl. m. r.) i akcentuacije do vokalskih (promjena boje vokala) i konsonantskih karakteristika. (Budući da u dračevskih čakavaca nema konsonanta *đ* nego je umjesto njega *j*, drugi dio binarnoga izraza mora glasiti *đnjelih*.) Blagdan se zove *Gospa od Anđela* po glasovitoj kapelici Gospe od Anđela u kojoj se nastanio sv. Franjo Asiški, a sama je kapelica dobila to ime jer je bila posvećena Gospi i jer se vjerovalo da noću tamo dolaze anđeli i pjevaju.⁶⁷ To je ime i danas redovito u kalendarima; a ponekad mu je postponiran hrematonim *Gospa Porcijunkulska* ili *Porcijunkula*. Toponimskoga je porijekla jer se parcela zemlje na kojoj se u šumi blizu grada Asiza nalazila kapelica Gospe od Anđela zvala *Porcijunkula*. Stoga se kapelica zvala još i *Gospa od Porcijunkule*.⁶⁸

12. Za blagdan Gospe Snježne potvrda je *Gōspā ol snīga* (LD 245). Sintaktička je konstrukcija adekvatna latinskoj u imenu *Sancta Maria ad Nives*. Ikavski refleks *ž-a* jest osobina srednjodalmatinskih čakavskih govora. Latinsko ime *Sancta Maria ad Nives*, kao i hrvatsko ime *Gospa Snježna* (ili *Snježna Gospa*) jesu pučka imena toga blagdana. Budući da je na mjestu gdje je prema legendi u Rimu u sredini ljeta, 5. kolovoza pao snijeg, sagrađena crkva u Gospinu čast, puk je blagdan u spomen toga događaja nazvao *Gospa Snježna*. Inače je službeno crkveno ime toga blagdana *Obljetnica posvete svete Marije Velike* jer slavi spomen na posvetu bazilike Santa Maria Maggiore u Rimu, a upravo je ta crkva sagrađena na mjestu gdje je pao snijeg. Međutim, u crkvenim se kalendarima vrlo rijetko može sresti to drugo ime, a u narodu se uopće ne rabi. U Vitezovićevu se rječniku blagdan spominje kao *Snižnica* ili *Snižna Gospoja*.⁶⁹

⁶⁷ Sv. Bonaventura, *Životopis svetog Franje*, Zagreb 1981, str. 38 i 39.

⁶⁸ Nazareno Fabbretti, *Franjo*, Sarajevo 1982, str. 30.

⁶⁹ Vidi: Putanec, Pavao Vitezović..., str. 69.

13. Posljednji od hrematonima o kojima je ovdje bilo riječi jest blagdan Gospe od Zdravlja za koji također imam samo jednu čakavsku potvrdu: *Gōspā ol zdrōvjo* (LD 245). Drugi dio imena opet ilustrira tipične dračevske čakavske fonološke karakteristike: promjenu boje vokala u zatvorenom pravcu ($a > o$) i depalatalizaciju ($lj > j$): *zdravlja > zdrovjo*.

Inače je ime *Gospa od Zdravlja* u našim krajevima ograničeno samo na Dalmaciju jer se blagdan i slavi samo u Dalmaciji. Ime je kalk talijanskoga hrematonima *Madonna della salute*, a nastao je u Veneciji kao zahvala za poštedu od kuge.

Za razliku od Isusovih blagdana kod kojih su pučka imena najčešće motivirana običajima vezanim uz stanoviti blagdan, a službena crkvena imena obično motivirana otajstvom blagdana, pri imenovanju marijanskih blagdana nema tako izraženih suprotnosti. Pučka i službena crkvena imena vrlo su često istovjetna, bez obzira da li se odnose na otajstvo koje se blagdanom slavi (npr. Bezgrešno Začeće, Blagovijest, Gospa Žalosna), na običaj vezan uz stanoviti blagdan (npr. Svijećnica) ili su pak toponimske motivacije (npr. Gospa Lurdaska, Gospa Karmelska).

KRATICE

ARj	Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, Izd. JAZU
Bri	Rad na proučavanju čakavskoga govora u Brinju i okolici
Bru	Rječnik bruškoga govora
C	Cogrštof (Zagersdorf)
GH	Deutsch-burgenländischkroatisch-kroatisches Wörterbuch
K	Klimpuh (Klingenbach)
LB	Čakavisches-deutsches Lexikon — Brusje
LD	Čakavisches-deutsches Lexikon — Dračevica
Or	The Čakavian Dialect of Orlec on the Island of Cres
Oz	O gramatičkom rodu sanktorema u nekom čakavsko-kajkavskim govorima — Ozalj
Sp	Romanski elementi u splitskom čakavskom govoru
Sv	Svirče
T	Trpanj
V	Rječnik govora otoka Vrgade
Ž	Govor otoka Žirja

Summary

ON SOME ČAKAVIAN MARIAN HOLIDAY NAMES

The article considers a variety of names of 13 holidays devoted to Mary (Immaculate Conception, Candlemas, Annunciation or Lady Day, Our Lady of Carmel, the Assumption of the Virgin Mary, the Nativity of the Virgin Mary, Holiday of Rosary, Our Lady of Lourdes, the Visitation of Our Lady, Our Lady of Angels, Our Lady of Snow, Our Lady of Sorrow, Our Lady of Health) in about 15 different čakavian local dialects. An emphasis is put on the explanation of the creation of the names, and some specific dialectal characteristics mirrored in them are pointed out. The names are usually motivated by: a) the essence mystery of the holiday b) the rituals related to the holiday c) the toponym to which the holiday is related, be it the toponym connected with the Lady apparition, or the place at which the holiday is exceptionally solemnly celebrated.